

засідання Режистру від 30/IX-25 р.

Присутні: Курбас, Василько, Макаренко, Крушельницький, Тероженко, Лішанський, Пмайн, Кудрицький, Дубовик, Беничева, Савченко, Івашутич, Вершинська.

Порядок дня: Доклад-інформація про "Енеїду" - Василько.

Василько: Скориставши все це що говорилось на попередньому засіданні ми поставились до п'єси, як до матеріалу. Матеріалом послужила і поема Котляревського. Сьогодні хочемо докласти два проекти конструкції цієї п'єси і сказати свої основні твердження. Застерігаюсь, що коли де nebude вживатиму слова держави, то під цим треба розуміти богів. Є подвійність тематична. Троянці - сучасна еміграція, боги - європейські держави. Однак все лишається богами і троянцями, тільки що це має бути так зроблене, щоби асоціації держав і еміграції получалася.

Тема - вічні інтриги богів і людей себ-то європейських держав і еміграції. Сюжет "Енеїди" Котляревського. Громадське завдання: міфічними постатями богів і троянців висміяти державну систему сучасної західної Європи і мізерність запрованої еміграції. Єдність дії, той стержень, навколо котрого вони будуть об'єднані - це прагнення їх всіх вчинити каверау, інтервенцію проти СРСР.

Ідея - капіталістичні держави /боги/ не можуть об'єднатися.

Коли повстало питання про інтерпретацію цього всього - тоясно що ми остались не задоволеними 3-ю дією, яка побудована на любовних відношеннях Енея і Дідони і через те ми перекроїли усю Енеїду в такий бік щоби зачепити більш громадські завдання. Для того зводимо Лавісу дочку царя Латина і Дідону в одну особу на руку якої претендує Еней. Використовуємо дію з Турном, щоби він викликав асоціацію правого крила еміграції. Всю Енеїду розбили на окремі епізоди і поспробували використати для конструкції п'єси. Є два варіанти. Перший більш божевеський, більше неба, у другому більше еміграції.

Перший варіант: Олімп і його побут. Приїом у Зевеса /так як там приходили боги, то тут приходять делегація від троянців, щоби Зевес їх помилував. Тут завязка/. Зевес піднімає питання про вирішення долі троянців. Сварка з утихомирінням. Таємні угоди. Дія друга. У Дідони і у Латина. Еней упадає за Дідону. Юнона накручує Турна жениха Дідони. Венера підбадьорює Енея. Сварка ізза Дідона між Турном і Енеєм. Счиняється бійка. Троянці тікають. Потім у Латина: Латинізація. Меркурій присланий від Зевеса. Конгрес. Меркурій представник неба і Зевеса являється з наказом. Після цього молебін з відповідними промовами. Парад війська і виступ на держави. Дія 3-я - Небо. Урочистий бенкет з нагоди об'єднання всіх сил. Фортель троянців. Скандал на небі-сварка, або коли прийшли на територію, почали ділити шкуру і пересварились, або здались втомлені мандріванням. Кольосальна лайка між богами і в решті решт кінець Зевесу і Олімпу.

Другий варіант: Перша дія - гульня у Дідони. Побут еміграції. Венера накручує Енея щоби він залишався до Дідони. Еней обробляє Дідону. Юнона інтригує Турна. Бійка між Турном і Енеєм. Дія уривається. Олімп і його побут. Приїом у Зевеса. /Делегації немає/. Оргія на Олімпі. Підчас самої найбільшої гульні раптом дим на небі, боги чихають, дивляться на землю оказується, що це Юнона підпалила флот троянців. Скандал на небі. Зевес утихомирює, посила Меркурія з наказом об'єднатися. Кінчиться дія фашистськими куплетами Марса. 3-я дія - конгрес об'єднаних сил. Меркурій представник неба. Молебін і парад. Коли військо виступає, всі держави починають ділити шкуру невідомого медведя. Це доводить до кольосальної сварки між ними самими, б'ються і роз'язка на цьому, що еміграція /тут небо/ пересварилась між собою і справа їхня на цьому кінчиться.

З а п и т а н н я: Чи матиме спектакль вид оперети - Тероженко.

Василько: Музика може бути використана, найбільш написана у плані оперети 2-а дія. Єсть у Лисенка місця, які треба написати наново.

Івашутич: Яким робом буде поєднана небесна дія з сучасним нашим.

Василько: По Котляревському доля людей у руках богів. Еней зрідні богів. По волі богів Еней має призначення заснувати царство і стати сильним царем. І весь час, коли використовувати фабулу Енеїди Зевесом призначена така то доля Енеїві. Довколо цього певна боротьба. Ми не зберемося показувати фабулу, а основна установка така, що із розмов і подій мусять родитися асоціації, що це певні держави.

Савченко: Чим режисюра оправдає романтичні інтриги Дідони.

Василько: Венера - мати кохання і мати Енея, тим самим синок має

теж саме призначення. Ми скорочуємо 3-ю дію. Використовуємо лише один епізод з дії: заповігання емігранта перед державою,щоби дала гроші. Наша еміграція має велику підтримку у Чехо-Словатчині. Еней має бути українським емігрантом, Турн - російським, або Анархістом, 3-й есером і т.д. Емігранти поб'ються, коли перейдуть кордон. Ця подія, яка була ще і тепер можлива. Едності у них немає. Троянці не мають між собою одної платформи і сваряться. Держави дають їм субвенції і це їх об'єднує. Останні відомости із газет підтверджують це.

Шмайн: Як с текстом.

Василько: Деякі місця де є цілі фрагменти можна буде видерти від Котляревського. Прим. Сварки і утихомирення Зевеса. Можна вкрапити сучасні моменти. Таємних угод є доволі. Еней у Дідони, а коли з'єднати Дідону і Лавісу - то матеріал знайдеться. Дописувати прийдеться мало. Текст Котляревського прийдеться перефарбувати.

Кудрицький: Чи буде схоронена мова, діяльсти, розмір Котляревського.

Василько: Я працював над схемою, не думав про її оформлення. Текст Котляревського буде взятий як такий, але в багато місцяж мусить бути введений сьогоднішній зміст підроблений під Котляревського.

Терженко: Я хотів щоби мені з'ясувати ці два варіанти, їхній характер, що вони вимагають.

Василько: Великого розходження немає. Е певний акцент на тому, на що більше звернути уваги, чи зацепити дела земні чи небесні. У першому варіанті зашплене небо, Тут можливість розвернути події божеського ряду. У другому варіанті відпадає ціла частина з інтригами. Інтриги зменшуються, але розвиток по суті той самий, тільки кінець там на еміграції, тут кінець Олімпу. У першому варіанті дуже велика друга дія. Цікаво, що краще використати. По Котляревському більш виявлена історія земна, ніж небесна. Фігури Марса, Бахуса по Котляревському - ніякі

Курбас: Очевидно у сучасній упадочній опереті фабульний момент, дієвий не має великого значіння. Всі вони роблені по одному шаблону і є відправною точкою для острот, веселої дешевої еротики. Мене цікавить питання, чи у цій концепції, яку ми маємо перед собою, є намічені коли на дієві загострені ікти підйоми, до котрих буде будуватися вся остальна дія. Чи може є у всякому разі намічені великі сцени, які своєю кількістю і яскравістю опереточних засобів будуть становити в композиції п'єси певний ритмічний удар, осередок, чи цього немає.

Василько: Це малось на увазі. Коли подивитись на Першу сцени першої дії. Олімп і його побут - сцена яскрава -театральна, як від оперетки що зразу настроє глядача на певне сприймання і зразу візьме. Тут вбачається церімоніал придворних, вихід богів і урочисте засідання, що дає можливість висміяти придворний побут і одночасно вести глядача у фабулу, що буде далше. Сцена оргії на небі - також ударна сцена, що мислиться як режисерський ікт. Сцена Еней у Дідони - по Котляревському це гульня у Картагені у Дідони. У нас також буде ця сцена в якій небудь європейській столиці на курорті, у Дідони, де зібрані емігрантські сили і всі сильні цього світа. Театральним моментом є кінець другої дії, молебн, парад війська, промови. Не вбачається точно, але хочеться знайти сильний момент для розвязки 3-ої дії. В другому варіанті: прийом у Зевеса це дає можливість показати всю братву, делегації різні по змісту. Фашистські куплети Меркурія. Вбачається цікаво подача конгресу засідання сил. Подача конгресу музичальна. Основне, вбачається так. У першому варіанті - сильний ввідний аккорд - Олімп. Далше іде лінія спаду до певної міри, ударний ікт у Дідони кінчиться бійкою. Другий пматок у латина кінчиться парадом.

Курбас: Рахую, що багато сцен встановлено комбінаційним підходом, щоби якось їх вмістити і не йоставлено в основу композиції цього спектакля психології глядача, що вимагає того, щоби вести її в порядку, чи то зацікавлення, чи то наростання, зменшення, підняття, до найвищого апогея вражіння, що в опереті являється центром. Чи можете нарисувати таку схему спадів і під'омів лінії наростання. Закінчити дію після оргії на Олімпі куплетами Марса - це механічне сполучення. Правда в опереті, особливо в новій з цим не рахуються. Це нагромадження більш менш ефектних сцен. Ми хотіли-б у нас бачити спектакль трошки більш розрахований на цілість вражінь, організуючу навіть шляхом оперети. Коли цього не зроблено, то треба це зробити. Композиція тут не існує, а вона являється вихідною точкою.

Терженко: До якого варіанта схильється докладчик.

Василько: Це композиція п'єси. Пам'ятаючи твердо закон побудови спектакля, що сцени не йдуть одна після одної, а одна через одну - з цього боку працювати буде трудно. Коли я хочу знайти тут ^{драма} тектоніку драми, то я с трудом нахожу основні сцени. Експозиція фігур - це Олімп і його побут. Прийм у Зевеса це завязка.

Еней з Дідонсю - тут це не звязане з дією. Дія не наростає. Тут наче повторення. Юнона і Немовляє Турна. По суті це повторення того, що вони зговорилися. Латинь також не в'яжеться з далшим наростанням дії. Я схилився більш до другого варіанту.

Курбас: Моя пропозиція: всім переписати цих два варіанти, Василько дасть мені переписаний примірник тих двох варіантів з потрібними доповненнями, всі подумають над цим, застра будемо висловлюватись.

I/X-25 p.

Зій варіант: 1-а дія - Олімп, Делегачіі: Сварка. Зевес утихомирює. Таємні угоди. 2-а дія - у Латина. Заличання Турна і Енея до Лавіси. Інтриги Юнони і Венери. Бійка Турна з Енеєм. Вимушений мир. Молебєн Парад війська. Виступ. 3-я дія. Бєнькет богів. Фортель троянців. Сварка Кінець. Третій варіант переробка першого. Табула зводиться до цього, що є троянці, які блукають і є боги, які впливають на їхню долю, але вони не мають однаквої думки, що до цього. Одні за, другі проти. Навколо цього крутиться боротьба в один і другий бік і в кінці кінців троянці не оправдують покладених на них надій.

Курбас: 3-й варіант кращий всіх.

Терженко: Вчора я не хотів висловлюватись про архітектоніку і композицію. Сьогодні можна зауважити, що справа значно улегшилась з пропозицією 3-го варіанта. Композиція виїде з архітектоніки і не буде така важка. У попередніх двох варіантах були два головні моменти. Перший брав за об'єкт роботи - небо, другий землю - еміграцію; Це Василько схилився до 3-го варіанту. Треба зауважити, що 1-й варіант все таки був кращий через те, що там більш можливості для режисерської роботи. Перший і другий варіант трактували символістичні постаті, а там де справа символами треба бути дуже обережним, бо ми маємо перед собою глядача, що не може сприйняти всього того, що нам хотілось. Перший варіант дав можливість притягти музику-сформлення прим. трьох кольоровим прапорцем можна було підкреслити про що іде річ. Ці можливості давав перший варіант. 3-я варіант також хороший. Сogna використати для яскравості прим. немецкий акцент, щоб і також підкреслити, що це значить. Що до 3-го варіанту боюсь за одно місце з Лавіскою - як його можна буде оправдати, як зобразити символістичний образ так, щоб його зрозуміти так як треба. В даному разі порада така: в образі Лавіси показати Морганів, Рокфелерів, великих, багатих жінок, що до них заличються і багаті і еміграція. Тут же можлива бійка Енея з Турном за придане Лавіси. Що до фортеля троянців це місце треба буде обійти через те, що воно вклинюється у третю дію і порушує її. Момент треба буде перенести в землю на небо, дати його як відображення чогось далеково на небі. Тоді все буде повязане.

Курбас: Все таки цей план не зовсім задовольняючий. Треба справити лінію наростання. Це що приходить Меркурій підчас бійки і каже: спиніться. Ви памятаєте умову - це не пониження. В таких переборах прим. Як в Газі приходить писар - це є момент перебою в ритмі, який треба справити.

Позанов цій історії це перш за все 3-я дія. Фортель - його можна розв'язати дуже легко. Позвати на небо Енея і вони тут розіграють історію чому і як. Може бути якась сварка. Бракує солі, яку вся п'еса розв'язується. Вона якась не закінчена і тим самим не задовольняє глядача. Сварка не дає пуанти. Фортель піднімає. Бєнькет позна, соковита, широка картина. Дієвого моменту не має. Фортель буде вища лінія. Тут вся сіль у цьому Ніякої сварки богів після цього не треба. Тоді п'еса буде до кінця осмислена. Сварка, як закінчення - страшенне ослаблення і сварка не є катастрофою. Сварка статична. Сварка мусить бути переходним моментом для розв'язки. Закінчення першої дії нехорше: таємні угоди - люди ходять змовляються; в решті рєшт з тим можна погодитись. Справа вся в цьому, що треба не таємні угоди, а таємні угоди плюс конкретна дія, яка з цього випливає. Спускається на землю Венера і Юнона - кінець першої дії. Вони спускаються за для двох ріжних цілей. Як вони вилітають. - Зевес розважається і про це нічого не знає. Вони роблять все на свою руку. Таємні угоди пороблені і як дві задрісні жінки стараються одна перед другою скорше попасти на землю. У чому суть їхніх угод.

Василько: Інтереси їх протилежні. Юнона проти Енея. Венера всебічно обороняє Енея. Кожна з них хоче зробити по своєму.

Курбас:

На підставі договору знаємо, що троянці мають таке-то призначення. Ця контргра це Юнона з компанією. Вона виступає першою, вона зраджується з своїми замислами. Тоді тільки Венера рідиться вступитися за Енея і перешкодити їй. Юнона, як перша атакуюча сторона. Венера має захистити троянців. Тоді експозиція доволі ясна і прясора. Тоді таємні угоди мусять кінчитися вильотом цих двох груп на землю. Темсю цього спектаклю, головною єдиною дією буде незгодливість троянців між собою. Схема

Схема побудови спектакля опробується.

Лист № 10
28.10.1932